

Зулҳижжанинг ўн кунлиги фазилати

18:54 / 22.04.2017 3355

Аллоҳ таоло Каломи мажидида: **“Тонгга қасам, ўн кечага қасам...”** деган (Фажр, 1-2).

Саҳиҳ қавлларга кўра, оятдаги ўн кечадан мурод Зулҳижжа ойининг аввалги ўн кечасидир.

Оятда мазкур ойнинг ўн кечаси билан қасам ичилиши ўша кечаларнинг қадри баланд эканидан дарак беради.

Зулҳижжанинг аввалги ўн кунлиги фазилати ҳақида ҳадисларда ҳам алоҳида таъкидланган.

لَمْ عَمَلِ مِائِي نَمَامَ مَسَوَّوَعِي لَعَلَّ لَلِصَّوَّهَلَلِ لَلْأُسْرَاقِ: لَقَدْ سَأَبَّعْنَا نَبَأَنَا
لَلْأُسْرَاقِ: أُولَئِكَ رُشَعْلَامِ أَيْ نَعَى مِائِي أَلَا هَذِهِ نَمَّهَلَلِ لَلْأُسْرَاقِ هِيَ فُحْلُ لَصَلِ
سَفَنَ بَحْرَ الْجَرِّ لَلْهَلَلِ لَلِوَسْبِ سِي فُذَّوَجَلِّ لَوَّ: لَقَدْ هَلَلِ لَلِوَسْبِ سِي فُذَّوَجَلِّ لَوَّ
يُذَمَّرُ لَوَّ هَلُّ طُفَّلِ لَوَّ دَوَادُ وَبَأْوِي رَاحُ بَلَّ هَلَّ أَوْ رِيَّ شَبَّ لَدَّ نَمَّ عَجْرِي مَلَّفِ هَلَّ أَمَّ
دَمَّ حَأْوِ هَجَامُ نَبَأُ وَيْمِرَادِلْ أَوْ

Ибн Аббос розийаллоҳу анҳудан ривоят қилинади: “Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам: “Аллоҳ учун ушбу ўн кунликда қилинадиган солиҳ амаллардан кўра севимлироқ амал йўқдир”, дедилар. Шунда: “Эй Расулуллоҳ, Аллоҳ йўлида жидду-жаҳд қилиш ҳам-ми?” деб сўралди. У зот: “Ҳа, Аллоҳ йўлида жидду-жаҳд қилиш ҳам. Фақат бир киши ўз жони ва моли билан чиқиб, ундан бирон нарсасиз қайтиб келса, бундан мустасно”, дедилар” (Бухорий, Абу Довуд, Термизий, Доримий, Ибн Можа ва Аҳмад ривояти. Ривоят лафзи Абу Довудга тегишли).

Ҳадисдаги “ўн кунлик” Зулҳижжа ойининг ўн кунлигидир. Бу нарса бошқа ривоятларда аниқ айтилган. Жумладан, Ибн Ҳиббон ва Абу Авона келтирган ривоятда “Аллоҳ даргоҳида Зулҳижжанинг ўн кунидан афзал кунлар йўқ”, дейилган.

Бу ўн кунликда солиҳ амалларга тарфиб қилинишидан мақсад шуки, ундаги амаллар Аллоҳ учун энг севимли саналади. Бунинг ҳикмати ва сабаби Ёлғиз Аллоҳгагина маълум. Бандалар буюрилган ишни адо қилишлари

билан кўп мукофот ва савобларга эришадилар. Биз Зулҳижжанинг аввалги ўн кунлиги афзал кўрилишидан кўзланган ҳикмат борасида шуни айтамызки, ўша кунларда ҳожилар ҳаж амалларини бажараётган бўладилар, кунларнинг энг улуғи Арафа ва Қурбон ҳайити ҳам айнан шу ўн кунлик ичидадир. Шу сабаб бу вақтда қилинган амаллар Аллоҳ учун энг маҳбуб саналади.

مَّا يَأْتِي الضُّفَاءَ لِقَاءِ مَلَسَ وَهِيَ لَعْلَعٌ لِّلَّهِ لِيَصِلَ إِلَى لَوُؤْسِ رَنْ أُنْعَهُ لِّلَّهِ يَضْرِبُ رِبَاجَ نَعْوٍ
حَيْحَ صُودَنَسَ وَرَأَزَبَ لَأَهْ أَوْرِيَّ عَجَّ لِي دَرَشَعِ يَنْعِي رُشَعِ لَأَيُّ نُدَلِ

Жобир розийаллоҳу анҳудан ривоят қилинишича, Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам шундай деганлар: “Дунё кунларининг энг афзали ўн кунлик (яъни Зулҳижжанинг ўн кунлиги)дир” (Баззор ривояти. Ривоят санади саҳиҳ).

Уламолар Зулҳижжанинг ўн кунлиги афзалми ёки Рамазоннинг охириги ўн кунлиги афзалми, деган масалада ихтилоф қилишган. Аллома Ибн Қаййим бу борада қуйидаги фикрни билдирган: “Рамазоннинг охириги ўнлигининг тунлари Зулҳижжанинг аввалги ўн кечасидан афзалдир. Зулҳижжанинг аввалги ўн куни Рамазоннинг охириги ўн кунидан афзалдир. Арафа ва қурбонлик қилинадиган кун сабабидан Зулҳижжанинг аввалги ўн кунлиги афзал. Лайлатул қадр сабабидан Рамазоннинг охириги ўн тунлиги афзал саналади”.

رُوِّتَ لِدَيْسَ مَلَسَ وَهِيَ لَعْلَعٌ لِّلَّهِ لِيَصِلَ إِلَى لَوُؤْسِ رَنْ أُنْعَهُ لِّلَّهِ يَضْرِبُ رِبَاجَ نَعْوٍ
هُدَنَسَ وَرَأَزَبَ لَأَهْ أَوْرِيَّ عَجَّ لِي دَرَشَعِ يَنْعِي رُشَعِ لَأَيُّ نُدَلِ

Абу Саид Худрий розийаллоҳу анҳу Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва салламдан ривоят қилади: “Ойларнинг саййиди Рамазон, уларнинг ҳурмати энг баланди Зулҳижжадир” (Байҳақий, Баззор ва Ибн Асокир ривояти. Ривоят санади заиф).

Уламолар Рамазон ойи Зулҳижжадан афзаллигини айтишган. Аслида ой ёки амаллар бир-биридан устун бўлади. Масалан, намоз рўзадан афзал. Бироқ бир кун рўза тутиш икки рақъат намоздан яхшироқ.

Доримий ва Байҳақий саҳиҳ санад билан келтирган ривоятда айтилишича, Саид ибн Жубайр Зулҳижжанинг ўн кунлигида ибодатга жидду-жаҳд билан киришар, бошқа вақтда қилмаган саъй-ҳаракатини айнан шу ўн кунликда қиларди.

الْوَهْلُ لِلذَّنِّ عُمُطْعِ اِمِّيَا نَمَام: لِقَاقِ مَلَسَوِ هِيَلَعُ هَلَلِ اِلَّصِيَّ بِنِّ اِنَّ عَرْمَعِ نَبَا نَعَو
 لِجِلَّهْتِ لِنَمِّ نِهِي فَاوْرَثُ كَفْ اَفْرِشْ عِلْمَا اِيْلَا هِدَه نَمِّ نِهِي فِلْمَعْلَا نَمَّ هِيَلِ اِبْحَا
 هُدْنَ سَوَّهَبِي شَيَّ بَانُ اَوَّي نَارَبَّ طَلَاوِي قَهِي بَبْلَاو دَمَّ حَا هَاوْرِي دِي مَحَّحْتِ لَاوْرِي بَكْتِ لَاو
 حِي حَص

Ибн Умар розийаллоҳу анҳу Набий соллаллоҳу алайҳи ва салламдан ривоят қилади: “Аллоҳ наздида ушбу ўн кунликда қилинадиган солиҳ амаллардан кўра улуғроқ ва сеvimлироқ амал йўқдир. Бас, ушбу (кун)ларда таҳлил, такбир ва таҳmidларни кўпайтиринглар!” (Аҳмад, Байҳақий, Табароний ва Ибн Абу Шайба ривояти. Ривоят санади саҳиҳ).

Ушбу ривоятга кўра, Зулҳижжанинг аввалги ўн кунлигида “лаа илааҳа иллаллоҳ”, “аллоҳу акбар” ва “ал-ҳамду лиллааҳ” калималарини кўп айтиш яхши экан.

Аввал айтиб ўтилганидек, Зулҳижжанинг ўн кунлигида қилинадиган амаллар Аллоҳ учун энг маҳбуб саналади. Шу билан бирга мазкур вақтда Аллоҳ учун сеvimли бўлган зикр амалга оширилса, нур устига нур бўлади. Фазилатли амал фазилатли вақтда бажарилиши қилинаётган иш учун кўпроқ ажр олиниши ва ундан кўзланган мақсад рўёбга чиқишига сабаб бўлади.

Маълумки, солиҳ амаллар тури кўп. Уларни санаш учун анча саҳифани қоралашга тўғри келади. Ўша амаллар ичида энг афзалларидан бири бу рўзадир. Зулҳижжанинг аввалги ўн кунлигида рўза тутиш ҳақида ривоятлар бор. Қуйида улардан баъзиларини ўрганамиз.

مَلَسَوِ هِيَلَعُ هَلَلِ اِلَّصِيَّ هَلَلِ لِلْاِسْرَارِ تِيَّ اَرَام: تَلَقَّ اِهْنَعُ هَلَلِ اِلَّصِيَّ رَا شِيَّ اَعْنَعُ
 هَمِّيَّ حُنُّ اَو دَمَّ حَاو دُوَادُ وُبَّ اَو مَلَسُمُّ هَاوْرِي. طَقْرُشْ عِلْمَا اِي فَا مَّا اَص

Оиша розийаллоҳу анҳодан ривоят қилинади: “Мен Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам ўн кунликда бирон марта рўза тутганларини кўрмаганман” (Муслим, Абу Довуд, Аҳмад ва Ибн Хузайма ривояти).

Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам Зулҳижжанинг аввалги тўққиз кунда рўза тутганлари ҳақида бошқа ривоятла бор. Шу сабаб уламолар Оиша розийаллоҳу анҳонинг бу ривоятини бир неча хил таъвил қилишган. Жумладан:

1. У зот касаллик ёки сафар туфайли ушбу ўн кунлик рўзасини тутмаган бўлишлари мумкин;

2. Оиша Набий соллаллоҳу алайҳи ва саллам ушбу кунларда рўза тутганларини кўрмаган ёки эътибор бермаган бўлиши эҳтимолдан холи эмас. Яна Аллоҳ билгувчиروқдир!

Мазкур ривоятнинг зоҳирига назар ташласак, Зулҳижжанинг аввалги ўн кунида, тўғрироғи тўққиз кунида рўза тутиш макруҳлиги келиб чиқади. Аммо уламолар бошқа ривоятларни ҳам ўрганиб чиққач, бу кунларда рўза тутиш мустаҳаблиги таъкидлашган.

Биз бу ерда Оиша розийаллоҳу анҳонинг ривоятини маълумот учун, қилинаётган иш холис ва оз бўлса ҳам мукамал бўлиши учун келтирдик. Энди бошқа ривоятларни ўрганамиз.

مَلَسَ وَهِيَ لَعْلَلِ لَيْلِ صِيَّيِّبِ لَلِجِ أَوْ زَأْضَعَبٍ نَعْرَتِ أَرْمِ أَعْرِدِ لِأَخْنَبِ دَيْنُورِ نَعْرَتِ
مُؤَيَّوَةٍ حَلَالِ يَذَعُ سَتِ مُؤَصَّيِّ مَلَسَ وَهِيَ لَعْلَلِ لَيْلِ صِيَّيِّبِ لَلِجِ أَوْ زَأْضَعَبٍ نَعْرَتِ أَرْمِ أَعْرِدِ
لِأَخْنَبِ دَيْنُورِ نَعْرَتِ أَرْمِ أَعْرِدِ لِأَخْنَبِ دَيْنُورِ نَعْرَتِ أَرْمِ أَعْرِدِ لِأَخْنَبِ دَيْنُورِ نَعْرَتِ
أَعْرِدِ لِأَخْنَبِ دَيْنُورِ نَعْرَتِ أَرْمِ أَعْرِدِ لِأَخْنَبِ دَيْنُورِ نَعْرَتِ أَرْمِ أَعْرِدِ لِأَخْنَبِ دَيْنُورِ

Ҳунайда ибн Холид хотинидан, у Набий соллаллоҳу алайҳи ва саллам завжаларининг баъзисидан ривоят қилади: “Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам Зулҳижжанинг тўққиз куни, Ашуро куни ва ҳар ойда (душанба ва пайшанбадан бошлаб) уч кун рўза тутардилар” (Абу Довуд, Насоий, Аҳмад ва Байҳақий ривояти. Ривоят санади саҳиҳ).

Ушбу ривоятда айтилишича, Набий соллаллоҳу алайҳи ва саллам Зулҳижжанинг аввалги тўққиз кунида, Ашуро куни ва ҳар ойда уч кун рўза тутардилар.

Зулҳижжанинг ўнинчи куни Қурбон ҳайити бўлиб, бу кунда рўза тутиш мумкин эмас. Шу сабаб рўза ҳақида гап кетганда “Зулҳижжанинг тўққиз кунида рўза тутиш” жумласи ишлатилади.

Ашуро куни Муҳаррам ойининг ўнинчи куни. Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам мазкур ойнинг ўнинчи куни рўза тутиб юрганлар. Вафотларидан бир йил олдин яҳудийлар ҳам шу куни рўза тутишларидан хабар топгач, келаси йили тўққизинчи куни ҳам рўза тутишни ният қилганлар. Аммо бу нарса у зотга насиб қилмаган. Шундай бўлса-да, Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам сўзлари ва ниятлари шаръий қоида бўлиб қолиб, Ашуро кунининг ёлғиз ўзида эмас, балки тўққизинчи ёки ўн биринчи кунини қўшиб рўза тутиш мақсадга мувофиқдир.

Қуйидаги ривоятда Зулҳижжанинг ўн кунлигида тутиладиган рўзанинг фазилатидан хабар берилади.

نَهْلَلِ الْبَحْمِ أَيَّامَ نَمَاقِ مَسْوَهِ لَعْلَلِ لَصِيْبِ الْبَلَاءِ عَرِيْرُهُ بِأَنْعَمِ
مَائِقِ وَنَسْمَائِ صَبْأَهْ مِنْ مَوْيَلِكُمْ أَيَّامِ صُلْدَعِيَّةِ جَلَالِ يَرْشَعُ مِنْ أَيْفِ هَلْ دَبَّعْتُ
هُدْنَ سَوِيْقِهِ بَلْ أَوْجَامُ نَبْأُوْ يَذْمُرُ لَأَوْرِ رَدْقِ الْوَلِيْلِ مَائِقِ بْأَهْ مِنْ مَعْلَلِكُمْ
فِي غَضِّ

Абу Хурайра розийаллоҳу анҳу Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва салламдан ривоят қилади: “Аллоҳ учун ибодат қилинишга Зулҳижжанинг ўн кунидан севимлироқ кунлар йўқдир. Унинг ҳар кунлик рўзаси бир йиллик рўзага, ҳар тундаги ибодат Лайлатул қадрдаги ибодатга тенгдир” (Термизий, Ибн Можа ва Байҳақий ривояти. Ривоят санади заиф).

Демак, қайси банда Зулҳижжанинг аввалги тўққиз кунда ихлос билан рўза тутса, тўққиз йиллик рўзанинг савобига эришади. Зулҳижжанинг аввалги ўн кечасини бедор ўтказган, таҳажжуд намози ўқиган, зикр, тиловат ва шу каби ибодатлар билан машғул бўлган банда ўн марта Лайлатул қадр кечасида қоим бўлганлик савобини қўлга киритади. Лайлатул қадр кечаси қоим бўлиш минг ой, тахминан саксон икки йилдан кўпроқ ибодат савобига тенг экани кўпчилигимизга маълум. Демак, Зулҳижжанинг бу фазилатли кун ва тунларини ғанимат билиб, улардан оқилона фойдалансак, охиратимиз учун чексиз ва қимматли заҳира тўплаб, қиёмат куни мезонимиз оғир бўлишига сабаб амалларни бажарган бўламиз.

Тошкент шаҳар Шайхонтохур тумани

бош имом-хатиби Одилхон қори Исмоилов